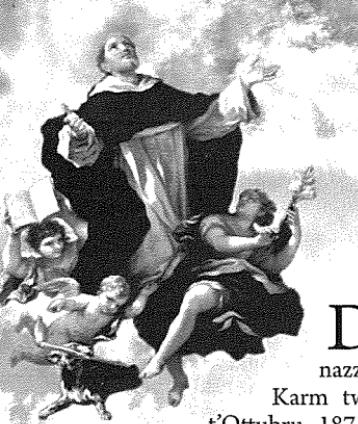
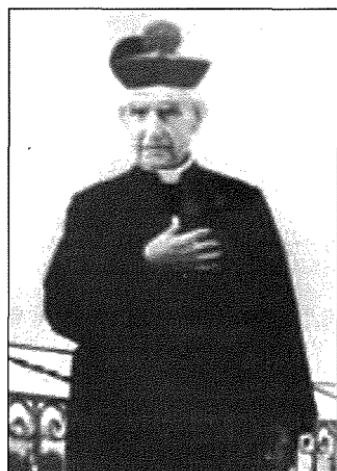

Dun Karm Psaila

u r-rabta tiegħu mal-parroċċa tagħna u ma' missierna San Duminku

Din is-sena jaħbat għeluq il-50 sena mill-mewt tal-poeta nazzjonali Dun Karm Psaila. Dun Karm twieled f' Haż-Żebbug fit-18 t'Ottubru 1871. Kien ordnat sacerdot fl-1894. Wara li qaddes inhatar surmast tat-Taljan fis-Seminarju u bħalma kienet il-konswetudni għamel xi żmien jgħix flimkien ma' shabu s-surmastryjet fis-Seminarju, dak iż-żmien fl-Imdina. Madankollu fl-1910 kien gie f'Malta l-Viżitatur Apostoliku Mons. La Fontaine. Dan deherlu li bħala parti mir-riforma li kellha ssir fis-Seminarju, is-surmastryjet ma' kellhomx jibqgħu jorqdu fis-Seminarju. Dun Karm li issa kien ilu żmien maqtugħ minn Haż-Żebbuġ, sab ruhu bla saqaf fuq rasu u ddeċieda li jikri mezzanin ċkejken li kien igħib in-numru 51, Triq l-Ifran fil-Belt Valletta. Għalhekk nistgħu nghidu li bħal Ĝuże' Muscat Azzopardi, missier il-letteratura Maltija, Dun Karm għamel żmien mhux hażin jgħix fil-parroċċa tagħna, madankollu dal-post illum jifforma parti mil-limiti parrokkjali ta' Santu Wistin. F'dan il-mezzanin Dun Karm qatta' 26 sena sakemm fl-1936 mar joqghod f'Tas-Sliema. Kien sahansitra f'dan il-mezzanin li Dun Karm fl-1914 beda jikteb bil-Malti wara li kien hajru Ĝuże' Muscat Azzopardi, minhabba li sa dak iż-żmien kien jikteb biss bit-Taljan. Fil-Belt kiteb uhud mill-isbah poezijsi tiegħu fosthom **Lill-Kanarin Tieghi** li fiha jesprimi s-solitudni li kellu dak iż-żmien. Fl-1913 għall-mužika ta' Ĝużeppi Caruana kiteb il-famūz innu **T'Adoriam Ostia Divina** li bis-sahha tal-Kungress Ewkaristiku Internazzjonali li sar dik is-sena, spicċa nqaleb b'diversi lingwi. Dun Karm stess qalbu ghall-Malti fl-1924. Imma la kien qed jgħix fil-Parroċċa Matriċi u Princípali tal-Portu Salvu, kienu jolqtuuh l-attivitàejiet tal-parroċċa fosthom dawk reliġjużi. Kiteb poezijsa mill-isbah li fiha ddeskriva l-Vjatku li kien johrog regolarm mill-parroċċa tagħna u li kien imur għand il-morda, ukoll fl-aktar partijiet imbegħda tal-parroċċa fosthom fl-inħawwi popolarm magħrufa bhala l-Mandragħ u fl-inħawwi tal-Ġnien ta' Hastings li dak iż-żmien l-inħawwi kieni jisseqħu Fomm ir-Rih. Permezz tal-poezijsa **Il-Vjatku** din it-tradizzjoni sinonima mal-parroċċa tagħna u li kienet ilha ġejja sa mit-twaqqif tal-Arċikonfraternita' tas-Ssmu. Sagament minn Mons. Dužina fl-1575, bil-pinna metikoluza ta' Dun Karm għiet immortalizzata u huma diversi l-istudenti li jingħataw tagħrif dwarha. Tajjeb wieħed jgħid li din il-poezijsa fl-1922 Patri Ĝużepp Delia S.J. qalibha bl-Ispanjol.

L-ahħar ritratt li ttieħed ta' Dun Karm; kellu mäđwar 88 sena

*"Fil-ħin nisma' kemm kemm leħen qanpiena;
-- Drajt u bizzżejjed dak il-leħen -- jersaq
U kulma jmur jitqawwa. F'daqqa waħda
Nilmaħ jitharrku
Xi dwal, tnejn, tnejn....Resqin....man-naħa l-waħda
U ma' oħra tat-triq jitqassmu; iħeffu,
Quddiem, it-tfal; fin-nofs tmewwieg u thammar
Bandiera ċkejkna."*

Imma Dun Karm kiteb ukoll żewġ poeżji li huma marbuta b'mod dirett ma' missierna San Duminku. Wahda minnhom jisimha **Is-Sejħa ta' San Duminku**. Bhala stil letterarju, din il-poežija bhal **Il-Vjatku** tissejjah saffika ghax hija mibnija fi strofi t'erba' versi, tlieta minnhom bi ħdax-il sillaba u l-ahħar wieħed b'ħames sillabi. Fil-poežija Dun Karm juri li s-sejħa ta' San Duminku titqabbel ma' San Ģwann Battista, il-prekursur ta' Kristu.

***"Holma? Min jaf! Meta l-kbir Alla jsejjah
Il-ħlejqa twiegeb; u xi ġġarrab, x'tilmah
L-omm, jekk fi ħdanha -- bħalma tkun magħluqa
Warda f'gewżejha --"***

***U fuq xofftejħ ħelwa, ħafifa, bnina
Niżlet il-kelma. Feraħ; u kif jisma'
Il-kelb minn sidu, ġera wara s-sejħa
Il-bniedem t'Alla"***

Kiteb ukoll il-poežija **Il-laqgħa bejn San Franġisk u San Duminku**. Poežija čkejkna t'erba' strofi li fil-letteratura tissejjah sunett minħabba li tkun magħmula minn erbatax-il vers maqsumin f'erba' strofi tnejn b'erba' versi u tnejn bi tliet versi. F'dan is-sunett, Dun Karm wara li jiddeskrivi dik li tradizzjonalment hija msejħa bħala Il-laqgħa tat-tgħannieqa bejn iż-żewġ qaddisin medjevali, juri kif dik il-laqgħa nisslet rabtiet dejjiema bejn l-Ordnijiet li waqqfu.

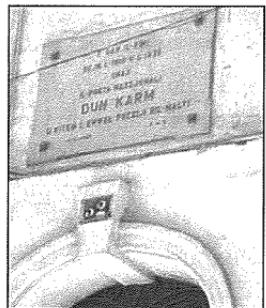
***"Tgħannqu w-itbewsu; bħala vleġegħ taru
Minn qalb għall-oħra n-nirien tal-imħabba
Siktet il-qilla t'Alla u tgħaxxqet daru."***

***"Għaddew mijiet ta' snin; mill-bewsa mbierka
Ta' Duminku u Franġisk għadha titrabba
Għaqda f'uliedhom f'hidma mxierka."***

Fl-1921 Dun Karm flimkien ma' Ĝuże` Muscat Azzopardi waqqafli-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti. Fl-istess sena Dun Karm spicċa minn għalliem fis-Seminarju u nhatar Assistant Biblijotekarju tal-Biblijoteka Nazzjonali tal-Belt. Fis-sena ta' wara Dun Karm kiteb il-versi tal-**Innu Malti** għall-muzika ta' Robert Samut. Dan tkanta għall-ewwel darba fit-3 ta' Frar 1923, fit-Teatru Manoel, li qiegħed ukoll fil-limiti tal-Parroċċa tagħna. Fl-1936 indaqq għall-ewwel darba minn banda u din kienet il-Banda Ċittadina King's Own. L-Innu Malti sar l-Innu Uffiċċiali ta' pajjiżna fis-27 ta' Frar 1941 u ddahħal kemm fil-Kostituzzjoni tal-1964 kif ukoll f' dik tal-1974. Interessanti jingħad li fl-1927 meta saret l-ewwel tifkira tat-8 ta' Settembru fil-Belt Valletta, Dun Karm kien mistieden jaġħmel id-diskors tal-okkażjoni li spicċah bil-poežja **L-Għanja tar-Rebħa**. Fiha jirrepeti kemm-il darba : *"Qatt rajt haġ' isbaħ minn Sant'Iermu tagħna? Qatt rajt iljuni eħrej mill-Maltin."*

Interessanti wieħed isemmi li Dun Karm kien ukoll Prozatur tajjeb. Fl-1931 kiteb **Il-Praspar ta' Zeżei** u aktar tard qaleb ghall-Malti r-rumanz **"Ineż u Emilja"** li tant hu miktub b'Malti idiomatiku, li jekk ma tkunx taf ma tintebahx li hu traduzzjoni.

Kif ghedna Dun Karm telaq mill-Belt lejn tas-Sliema fl-1936 sakemm fil-gwerra sab refuġju għand qrabatu f'Haż-Żebbuġ. Wara l-Gwerra hu rristora f'Tas-Sliema fejn baqa' jgħix sakemm miet fl-isptar tal-Blue Sisters nhar it-13 t'Ottubru 1961 u ndifen fiċ-Cimiterju ta' Haż-Żebbuġ fil-kappella li hu stess kien bena.

Dun Karm kien joqghod f'dan il-mezzanin fi Triq l-Ifran